

Katholieke
Universiteit
Leuven

SOCIOLOGIE

MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE EN

ARBEIDERSEMANCIPATIE

Proefschrift aangeboden
tot het bekomen van de graad van
doctor in de sociale wetenschappen
door

Johan VAN DE KERCKHOVE

Promotor : Prof. dr. E.J. Leemans

Co-promotor : Prof. dr. L. Huyse

Faculteit der Sociale Wetenschappen
Departement Sociologie

17.11.1978

Hoger Instituut
voor de Arbeid

E. Van Evenstraat 2e
3000 Leuven

Voor Andrea, Bie, Bram en Jesse.

" Wir wissen nichts,
darum müssen wir bescheiden sein,
und weil wir bescheiden sind,
können wir Optimisten sein."

K.R. Popper

	<u>blz.</u>
§ 7. De problematiek van de relatie sociologie-beleid bekeken vanuit de transfertsfeer en de organisatie van het onderzoekssysteem	68
7.1 De transfertsfeer of de externe relaties tussen sociologie en beleid	68
7.2 De organisatie van het onderzoekssysteem	72
7.2.1 De rationalisering van het onderzoekssysteem	72
7.2.2 Democratisering van het onderzoekssysteem	77
§ 8. Het probleem van de maatschappelijke relevantie en de vorm en inhoud van respectievelijk onderzoek en beleid	85
8.1 De vorm en inhoud van beleidsrelevant onderzoek	85
8.1.1 De maatschappelijke relevantie als een wetenschappelijk-intern probleem	85
8.1.2 Een binnen-wetenschappelijk probleem wordt extern bevraagd	90
8.2 Vorm en inhoud van onderzoeksrelevant beleid	94
8.2.1 Opstelling en vragen van het beleid naar de sociologie toe	94
8.2.2 Beïnvloeding van de sociologiebeoefening vanuit het beleid	100
8.2.3 Macht en onmacht van de sociologie ten overstaan van beleidsproblemen	104
§ 9. Tot besluit : De eigen verantwoordelijkheid van beleid en sociologie	111
9.1 De wederzijdse relatie tussen sociologie en beleid	111
9.2 Het decisionistisch model in vraag gesteld	112
9.3 Op zoek naar pragmatische oplossingen voor de externe relaties tussen sociologie en beleid	116
<u>HOOFDSTUK II</u> : DE ONTWIKKELING VAN DE SOCIOLOGIE OP DE ACHTERGROND VAN DE EVOLUTIE IN DE VAKBEWEGING EN VAN HET ARBEIDERSVRAAGSTUK, GESPECIFIEERD NAAR DE STUDIE VAN DE SOCIALE CONFLICTEN	120
§ 1. Enkele ontwikkelingslijnen en tendenzen in de arbeidssociologie	122
1.1 De sociale wetenschap geëngageerd in de sociale kwestie van de negentiende eeuw	122
1.2 De ontwikkeling van de sociologie tot "academische" wetenschap	126
1.3 Enkele trends in de evolutie van de arbeidssociologie	130
§ 2. Enkele ontwikkelingslijnen in de evolutie van het arbeidersvraagstuk en van de vakbeweging	135
2.1 Het arbeidersvraagstuk wordt tot technisch probleem in het kader van de bedrijfsrationaliteit	135
2.2 De evolutie van de vakbeweging tot sociale partner	141
2.3 Het arbeidersvraagstuk op de achtergrond van de recente stakingsgolf (1970-1975)	147
2.3.1 Het toenemend aantal spontane stakingen en bedrijfsbezettingen	147
2.3.2 Sociale conflicten en de crisis in het sociaal overleg	150
2.3.3 Het arbeidersvraagstuk op de achtergrond van de recente golf van spontane stakingen en bedrijfsbezettingen	153

	<u>blz.</u>
§ 3. Het wetenschapsprogramma van het kritisch rationalisme	247
3.1 Epistemologische uitgangspunten	247
3.2 De maatschappelijke achtergronden en implicaties voor de sociale wetenschappen	253
§ 4. De terugtocht van de wetenschapsfilosofie en de mogelijke implicaties voor de maatschappelijke relevantie	257
4.1 De terugtocht van de wetenschapsfilosofie	257
4.2 Wat is wetenswaard ?	258
4.3 De falsificatie en de mogelijke prejugering over de aard van het object van onderzoek	261
4.4 De visie van Albert	265
4.5 Het geloof in het kritisch rationalisme en in de democratie	266
§ 5. Het wetenschapsmodel van Kuhn	269
5.1 Paradigma en normale wetenschap	269
5.2 De periodes van wetenschappelijke revolutie	273
5.3 Wetenschap en maatschappij	275
§ 6. De methodologie van wetenschappelijke onderzoeksprogramma's bij Lakatos	279
6.1 Het methodisch falsificationisme van Lakatos	279
6.2 Wetenschappelijke onderzoeksprogramma's en het extern pluralisme in de sociologie	283
§ 7. De "anarchistische" wetenschapsopvatting van Feyerabend	289
7.1 De beperktheid van de wetenschap en de noodzaak van een theoretisch pluralisme	289
7.2 Enkele mogelijke implicaties voor de sociologiebeoefening	294
7.3 De moderne wetenschapsfilosofie en andere denktradities	298
§ 8. De "moderne" wetenschapsfilosofie en de "klassieke" wetenschaps- sociologie	301
8.1 De verdere terugtocht van de wetenschapsfilosofie en de mogelijke implicaties voor de sociologiebeoefening	301
8.2 De intern-wetenschappelijke bezinning en de extern-wetenschappelijke gevolgen in de sociologiebeoefening	303
8.3 Enkele inzichten van de wetenschapsociologie	306
8.4 De inzichten van de wetenschapsociologie en de crisis in de sociologie	310
§ 9. Tot besluit : Op zoek naar een eigen en eigentijds antwoord op de aloude problematiek van de relatie tussen sociologie en maatschappij	313
 <u>HOOFDSTUK IV</u> : DE SOCIOLOOG GESITUEERD IN "ZIJN" SOCIALE WERKELIJKHEID	 320
§ 1. De kentheoretische positie van de socioloog	320
1.1 De socioloog als wetenschapper en als sociaal participant	320
1.2 De aanbreng van de reflexieve sociologie	323
1.3 De drie kennisdoelen en de gevaren voor een elitaire opstelling	325

	<u>blz.</u>
<u>HOOFDSTUK VI : HET PLURALISME IN DE SOCIOLOGIEBEOEFENING EN DE EMANCIPATORISCHE RELEVANTIE</u>	435
§ 1. Sociologiebeoefening impliceert een voortdurend kiezen	435
§ 2. Het pluralistisch karakter van de sociale werkelijkheid	437
2.1 Het pluralistisch en procesmatig karakter van de samenleving	437
2.2 De samenleving als dialectisch proces	440
2.3 Bewustzijn en praxis in de samenleving als dialectisch proces	442
2.4 Emancipatorische sociologie en de dialectiek van de samenleving	448
§ 3. Pluralisme van maatschappijtheorieën en veranderingsstrategieën	452
3.1 Drie maatschappijtheorieën als verklaring	452
3.2 De drie traditionele veranderingsstrategieën en de socialis-	456
tische hervormingsstrategie	
3.3 De ideologisch-strategische opstelling en de dialectiek van	463
de samenleving	
3.4 Sociologie en strategie	464
§ 4. Het theoretisch pluralisme in de sociologie	467
4.1 Het belang van een theoretisch pluralisme in de sociologie	467
4.2 De sociologie een multi-paradigmatische wetenschap ?	468
4.3 Drie verschillende tradities en perspectieven	471
4.4 De relevantie en de beperktheid van de verschillende perspec-	473
tieven	
4.5 Op weg naar twee meer geprofileerde paradigma's ?	478
§ 5. De dialectiek is geen "Deus ex machina"	482
5.1 Beperkingen en mogelijkheden van de dialectiek	482
5.2 De empiricistische dialectiek van Gurvitch	485
5.3 De enerzijds-anderzijds opstelling	486
5.4 De subjectivistische dialectiek bij Sartre	488
5.5 De elitaire dialectiek van de Frankfurters	489
5.6 Pluralisme en dialectiek	492
<u>BIJ WIJZE VAN BESLUIT : HET PLURALISME IN DE SOCIOLOGISCHE ONDERZOEKS-</u> <u>PRAKTIJK EN DE EMANCIPATORISCHE RELEVANTIE</u>	497
1. De onderzoekspraktijk als een beslissingsproces	497
2. Drie stijlen van onderzoek en de emancipatorische relevantie	503
2.1 Het empirisch-analytisch onderzoek	504
2.2 De discursieve sociologiebeoefening	507
2.3 Het praktijk-onderzoek	509
3. De emancipatorische relevantie in de concrete onderzoekspraktijk	512
BIBLIOGRAFIE	523